

KIEZEN VOOR EEN GROEN, GEZOND EN GELUKKIG BRABANT

VOOR ÉLKE INWONER VAN BRABANT

**VERKIEZINGSPROGRAMMA
GROENLINKS BRABANT
2023-2027**

*Vastgesteld op de Algemene Ledenvergadering
van 26 november 2022 te Breda*

GROENLINKS

INHOUDSOPGAVE

Speerpunten	3	
Voorwoord door lijsttrekker Jade van der Linden	5	
Inleiding	7	
1. Kiezen voor klimaatactie en een eerlijke energietransitie	9	
• Meer schone energie • Onze ambities: • Energiearmoede tegengaan • Inpassing in het landschap		
2. Kiezen voor versterking van onze natuur	12	
• Aandacht voor natuur • Onze plannen:		
3. Kiezen voor gezonde lucht, water en bodem	15	
• Schadelijke stoffen in bodem, lucht en water • Onze plannen:		
4. Kiezen voor natuurinclusieve landbouw en een einde aan de intensieve veehouderij	18	
• Vastgelopen boeren • Van kiloknallers naar plantaardig eten • Onze plannen:		
5. Kiezen voor een gezonde omgeving en betaalbaar wonen	21	
• Goed wonen in een groene omgeving • Betaalbare woningen • Ruimte, onze plannen: • Wonen, onze plannen:		
6. Kiezen voor heel Brabant duurzaam bereikbaar	24	
• Lopen, fietsen en OV • De fiets op 1, onze plannen: • Bereikbaarheid en goed openbaar vervoer, onze plannen: • Goede en veilige infrastructuur, onze plannen: • Slimmer en schoner vervoer, onze plannen:		
7. Kiezen voor een groene economie die werkt voor iedereen	27	
• Bedrijventerreinen en natuur • Van wegwerpeconomie naar kringlooeconomie • Toekomstbestendige werkgelegenheid, onze plannen: • Duurzame en circulaire economie, onze plannen: • Duurzame bedrijventerreinen, onze plannen:		
8. Kiezen voor investeren in cultuur, sport en erfgoed	31	
• Sport in Brabant • Cultuur, onze plannen: • Sport, onze plannen:		
9. Kiezen voor een Brabant van ons allemaal	33	
• Verschillen omarmen • Onze plannen:		
10. Kiezen voor digitale toegankelijkheid en veiligheid	35	
• Thuiswerken stimuleren • Onze plannen:		
11. Kiezen voor goed bestuur, democratie en veiligheid	37	
• Onze plannen:		
12. Kiezen voor investeren in de toekomst van Brabant	40	
• Blijven investeren • Verschuiven van middelen • Uitgangspunten voor het financiële beleid van de provincie:		

SPEERPUNTEN

We zetten **maximaal in op schone en duurzame energie** en zorgen ervoor dat álle inwoners van Brabant hiervan kunnen profiteren.

We zetten **maximaal in op het voorkomen en tegengaan van energiearmoede**.

Het **beschermen en verbeteren** van de Brabantse natuur heeft **topprioriteit**. We **werken hierbij samen met vrijwilligers en maatschappelijke organisaties**, en zorgen ook voor **duidelijke regels**.

We willen een **gezond Brabant: schone lucht, bodem en water**. We nemen maatregelen tegen verdroging, vervuiling, lawaai en stank.

We nemen **afscheid van de intensieve veehouderij**. De toekomst van de Brabantse boeren is grotendeels **plantaardig**.

We **helpen boeren om de omslag naar natuurinclusieve en biologische landbouw te maken**.

We zorgen voor meer **betalbare, klimaatvriendelijke huizen** in een **groene, veilige omgeving, in steden en dorpen**.

In Brabant is **geen ruimte voor nog meer distributiecentra en extra asfalt voor autowegen**.

We **zetten de fiets op 1** en zorgen voor meer en betere fietsroutes en andere fietsvoorzieningen.

We **investeren in het openbaar vervoer**, zodat niemand afhankelijk hoeft te zijn van de auto, ook niet op het platteland.

GroenLinks wil een **Brabants Banenplan** dat dat meer mensen een stabiele baan geeft en tegelijk zorgt voor meer personeel in sectoren die dat nodig hebben.

We willen **geen nieuwe bedrijventerreinen** meer, maar kiezen voor **vernieuwing, verduurzaming en vergroening van bestaande terreinen**. Energie van bedrijventerreinen moet zoveel mogelijk lokaal worden opgewekt en gebruikt.

We **investeren in een breed aanbod van kunst, cultuur en sport dat meegroeit met het aantal inwoners van Brabant**. Het uitoefenen en beleven van kunst, cultuur en sport zijn **voor elke inwoner van Brabant betaalbaar en toegankelijk**.

Brabant is er voor iedereen, ongeacht leeftijd, fysieke kenmerken, achtergrond, geloofsovertuiging (of het ontbreken daarvan), gender en geaardheid. We bestrijden discriminatie actief en maken gebouwen, vervoer, voorzieningen, informatie en evenementen toegankelijk en veilig voor iedereen.

Verantwoord omgaan met data en technologie: GroenLinks wil dat de provincie zich houdt aan **hoge privacy-standaarden** en alleen **verantwoord gebruikmaakt van data en nieuwe technologie**. We helpen onze inwoners bovendien om hun **digitale vaardigheden en weerbaarheid** te versterken.

Hard optreden tegen milieucriminaliteit en ondermijning is noodzakelijk. We zorgen voor voldoende capaciteit voor controle en handhaving.

Een **transparant, integer bestuur** is van groot belang.

We onderzoeken het instellen van **burgerberaden** en andere mogelijkheden om de democratie te versterken.

We kiezen **niet voor bezuinigen, maar voor investeren in een groen, gezond en gelukkig Brabant**. Als we prioriteiten stellen, betekent dat ook dat we aan andere zaken, zoals het aanleggen van wegen, minder geld kunnen uitgeven.

**"SAMEN MAKEN WE
BRABANT GROEN
GEZOND EN GELUKKIG"**

- Jade van der Linden, lijsttrekker GroenLinks Brabant

VOORWOORD

ONZE LIJSTTREKKER AAN HET WOORD

Brabant, de provincie waar iedereen welkom is. Waar we wonen en van onze vrije tijd genieten. Waar we werken en waar we liefhebben. Waar we van houden en waar we trots op zijn. Ons Brabant staat voor grote opgaven om ook in de toekomst deze geweldige plek te blijven. GroenLinks heeft de oplossingen die nodig zijn om deze opgaven aan te pakken. We pakken onze verantwoordelijkheid en willen de kar trekken, voor een groen, gezond en gelukkig Brabant, nu en in de toekomst.

De afgelopen jaren was de Brabantse politiek een achtbaan. We hebben gezien hoe een rechts provinciebestuur er een rotzooitje van maakt, maar ook hoe een sterk en kundig provinciebestuur, met GroenLinks, het verschil maakt. Bij het aantreden van GroenLinks kwam er meer geld voor natuur en cultuur, kwam er een actieplan Brabantse Bomen, stelden we ambitieus natuurbeleid vast en kreeg water de prioriteit die het nodig heeft om te zorgen dat we ook in de toekomst voldoende gezond water hebben. GroenLinks zorgde voor meer geld voor openbaar vervoer, vluchtelingenopvang en bescherming van boerenland en stadsvogels. Brabant verdient een sterk bestuur dat keuzes maakt voor nu en later. Daarom is het nu tijd om door te pakken. Brabant is te mooi om niet voor te knokken.

Radicaal andere keuzes

Doorpakken is belangrijk, want er gaat veel goed in Brabant, maar het moet nog beter. Veel Brabanders maken zich terecht zorgen over de toekomst van onze mooie provincie. Onze natuur en ons milieu gaan er op achteruit. De klimaatverandering maakt radicaal andere keuzes noodzakelijk. We moeten zorgen voor het verbeteren van onze luchtkwaliteit. Nu worden nog te weinig grenzen gesteld aan economische ontwikkelingen en ontbreekt het besef dat niet álles overal kan. We moeten ons niet blind staren op economische groei, leefbaarheid is niet te koop.

GroenLinks weet hoe we natuur moeten beschermen en versterken. Hoe we naar een duurzame en gezonde landbouw kunnen gaan, hoe we de water- en stikstofproblemen aanpakken, hoe we de makers in de culturele sector kunnen ondersteunen, hoe we zorgen voor een bereikbaar Brabant zonder onze lucht te vervuilen, hoe we inzetten op echte duurzame economie en de balans tussen economie, omgeving en maatschappij herstellen.

Een Brabant voor alle Brabanders

GroenLinks houdt van Brabant. GroenLinks houdt van Brabanders, of ze nu in onze provincie zijn geboren of hierheen zijn verhuisd. We zijn samen verantwoordelijk voor de samenleving waar we in leven. We zijn ook samen verantwoordelijk voor de provincie die we doorgeven aan de volgende generatie. GroenLinks is de partij die sociale en groene waarden echt combineert. Zo komen wij tot de oplossingen waar onze toekomst om vraagt.

Met jullie stem op 15 maart kunnen we ook de volgende periode het verschil maken. Wij knokken voor een groen, gezond en gelukkig Brabant. Voor nu en voor de toekomst.

We kiezen voor de toekomst. Voor een groener, gezonder en gelukkiger Brabant voor elke inwoner

De kwetsbaarste mensen voelen de gevolgen van de klimaatcrisis het hardst. GroenLinks maakt zich hard voor een eerlijke en sociale overgang naar het Brabant van de toekomst. Om vergroening en verduurzaming mogelijk te maken, moeten de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Brabant heeft een partij nodig die groene en linkse politiek verbindt. Meer groen, meer links, meer GroenLinks.

VOORWOORD

ONZE LIJSTTREKKER AAN HET WOORD

Onze wereld en samenleving veranderen ongelooflijk snel en het lijkt alsof er continu een crisis op de loer ligt. Tegelijk zien we dat de economie de afgelopen twee jaar gegroeid is als kool, dat bedrijven recordwinst na recordwinst boeken en dat de rijksten alleen maar rijker worden. Ook zien we dat de lonen nauwelijks meegegroeid zijn met de economie, een huis kopen haast onmogelijk is geworden en dat onze natuur nog steeds zwaar te lijden heeft onder de economische vooruitgang. We moeten dus concluderen dat niet iedereen de vruchten ervan plukt dat het goed gaat in Nederland, en dat niet iedereen er last van heeft als het minder goed gaat. GroenLinks kiest daarom voor verandering, want het moet eerlijker!

Politieke bondgenoot van verandering

In ons Brabant gebeurt heel veel en zien we steeds meer initiatieven die bij onze plannen aansluiten. GroenLinks is de politieke bondgenoot van alle Brabanders die staan voor verandering. We zijn een partij die idealisme met daadkracht verbindt. Een partij die zich uitspreekt én concrete resultaten boekt. Een partij die, ondanks alle verschillen in de samenleving, kiest voor verbinden. Een partij die keuzes durft te maken en durft te doen wat nodig is. Dat is waar GroenLinks voor staat. Met visie, ambitie en leiderschap. Samen veranderen we Brabant.

Resultaten voor een groen, gezond en gelukkig Brabant

Als coalitiepartij hebben we de afgelopen jaren niet op onze handen gezeten en laten zien dat het anders kan. We hebben mooie resultaten geboekt voor Brabant en keihard gewerkt om Brabant groener, gezonder en gelukkiger te maken.

Voor het Brabant van nu én voor de toekomst

Ondanks de mooie resultaten die we voor Brabant geboekt hebben, is er nog genoeg te doen. Het is tijd om onze handen uit de mouwen te steken. Vanuit die gedachte presenteren we onze plannen voor Brabant. Plannen met vijf duidelijke uitgangspunten om Brabant klaar te maken voor het oplossen van de grote problemen van deze tijd.

Jade van der Linden - lijsttrekker GroenLinks Brabant

INLEIDING

1. GroenLinks staat voor een radicale vergroening van Brabant

De klimaatcrisis is de grootste opgave van de mensheid. Overal in Brabant merken we dit. Of het nu bosbranden en hittestress zijn of wateroverlast en droogte. GroenLinks staat voor een Brabant waarin we klimaatverandering en het verlies aan biodiversiteit tegengaan. Dat betekent dat we onze omgeving groen inrichten, zodat hittestress, wateroverlast en verlies aan biodiversiteit geen bedreiging meer vormen. Dat betekent ook dat we kiezen voor een snelle uitvoering van de noodzakelijke verandering van onze economie, landbouw, mobiliteit en energievoorziening.

Een groot deel van Brabant staat hoog op Europese lijstjes van luchtvervuiling. Onze natuur is kwetsbaar en de kwaliteit van ons water en onze bodem staan onder druk. GroenLinks staat voor een Brabant waarin onze gezondheid niet langer geschaad wordt door luchtvervuiling en waarin onze natuur, water en bodem weer van goede kwaliteit zijn. Dat betekent dat we kiezen voor meer natuur en het verduurzamen en schoner maken van onze mobiliteit, landbouw en industrie.

2. GroenLinks staat voor Brede Welvaart

GroenLinks is de enige partij die groene en sociale politiek verbindt. Dat wil zeggen dat GroenLinks kiest voor 'Brede Welvaart', waarin naast materiële welvaart ook andere vormen van welvaart en welzijn meewegen. Waarin we afstappen van economische groei als hoogste goed. We zetten de balans tussen onderwijs, cultuur, natuur, gezondheid, milieu, leefomgeving, klimaat, economie en geluk centraal en we maken hierin een eerlijke afweging voor mens en natuur. GroenLinks kijkt niet alleen naar het hier en nu, maar juist ook naar de toekomst.

Brede Welvaart betekent ook kijken naar hoe eerlijk de samenleving verdeeld is. We zien dat het knelt in Nederland. Brabant is daarop geen uitzondering. Tweedeling ligt op de loer, denk bijvoorbeeld aan de groeiende kloof tussen arm en rijk, de theoretisch en praktisch

geschoolden, de groene en frisse buurten tegenover de buurten die steeds meer verloederen. Kiezen voor Brede Welvaart is kiezen voor een rechtvaardige en eerlijke verdeling van het goede dat onze samenleving te bieden heeft. Alleen met zulke keuzes bieden we iedereen bestaanszekerheid en beschermen we datgene wat Brabant zo mooi maakt. Want een stabiele, gezonde en veilige basis in het leven verdienen we allemaal.

3. GroenLinks staat voor een eerlijker Brabant

Voor veel mensen is het steeds moeilijker om de eindjes nog aan elkaar te knopen. Huizenprijzen, huren en energie- en voedselprijzen stijgen. In Brabant, net als in de rest van Nederland, dragen de sterkste schouders helaas niet de zwaarste lasten. Deze ongelijkheid zit diepgeworteld in onze samenleving. Het zorgt voor een groot verschil in gezonde levensjaren tussen rijk en arm. GroenLinks is ervan overtuigd dat een samenleving pas eerlijk is, als die ongelijkheid wordt tegengegaan. We staan voor een Brabant waarin de grootte van je dromen niet beperkt wordt door de omgeving waarin je wordt geboren. Daarnaast staat GroenLinks voor een Brabant waarin álle Brabanders profiteren van de maatschappelijke vooruitgang.

INLEIDING

4. GroenLinks staat voor een gelukkiger Brabant

Mensen zijn het gelukkigst als zij zeker zijn van hun bestaansbehoeften, als zij in een groene, gezonde en veilige leefomgeving wonen en als er genoeg fijne activiteiten in de buurt zijn. GroenLinks staat voor een Brabant waarin geen enkele inwoner zich zorgen hoeft te maken over de keuze tussen eten of verwarming; stress door armoede is funest voor de gezondheid. Waarin groenvoorzieningen en speelgelegenheid voor kinderen in elke buurt beschikbaar zijn zodat we bewegen in een gezonde omgeving stimuleren. Waarin het voor iedereen, ongeacht leeftijd, gender, geaardheid of religie, veilig is om 's avonds nog over straat te gaan. Waarin iedereen volwaardig kan deelnemen aan de samenleving en niemand buitengesloten wordt. En waarin het uitoefenen van hobby's en verkennen van talenten bijvoorbeeld via sport en cultuur voor iedereen mogelijk is.

5. GroenLinks gaat samen met jou voor Brabant

We beschrijven hier wat we als GroenLinks Brabant willen bereiken, maar dat kunnen we natuurlijk niet alleen. We werken graag samen met bondgenoten binnen en buiten de politiek. GroenLinks staat voor een Brabant waar we samen aan werken. Met alle inwoners, organisaties en medeoverheden. Alleen als we het samen doen, maken we van Brabant een groen, gezond en gelukkig Brabant.

**IT TAKES
COOL PEOPLE
TO SAVE
A WARM
PLANET**

GROENLINKS

HOOFDSTUK 1

KIEZEN VOOR KLIMAATACTIE EN EEN EERLIJKE ENERGIETRANSITIE

De grootste opgave van onze tijd is het tegengaan van klimaatverandering. Die noodzaak wordt iedere dag groter. Het is tijd om onze aanpak in de hoogste versnelling te zetten. Op een eerlijke manier. De sterkste schouders dragen bij GroenLinks de zwaarste lasten en de vervuiler betaalt. Want wij zijn de eerste generatie die de gevolgen van klimaatverandering écht merkt en de laatste generatie die de gevolgen nog écht kan tegen kan gaan.

We merken de gevolgen van klimaatverandering nu al in Brabant. Bosbranden in natuurgebieden zoals de Peel, beken die droog komen te staan en hittestress in dorpen en steden. Aan de andere kant zien we extreme neerslag, zoals hagelstormen en hoosbuien, die zorgen voor wateroverlast en schade. Dit zijn slechts de voorbodes van nog veel grotere problemen als we klimaatverandering op haar beloop laten. We moeten daarom werken aan een Brabant dat de komende periode stevig bijdraagt aan het tegengaan van klimaatverandering, én dat klaar is voor de weersveranderingen die daarbij horen.

Meer schone energie

Dat betekent dus dat we afstappen van fossiele brandstoffen en meer schone energie gaan opwekken en gebruiken, bijvoorbeeld van windmolens of zonnepanelen. Dit vermindert tegelijk onze afhankelijkheid van olie- en gasregimes zoals Rusland. Daarnaast pakken we de grote vervuilers hard aan door strenge eisen op te leggen én toezicht te houden en te handhaven. Tot slot vergroenen we Brabant, door meer natuur aan te leggen en door radicale vergroening van onze gebouwde omgeving.

Een belangrijke oplossing voor klimaatverandering is de energietransitie van fossiele brandstoffen als olie en gas naar duurzame bronnen als zon, wind en bodemenergie. GroenLinks Brabant wil dat iedereen kan profiteren van die energietransitie. Voor ons staan de mensen voorop die nu financieel in de problemen zitten of dreigen te komen. Voor hen heeft deze omslag de grootste spoed. Comfortabel en gezond wonen in een goed geïsoleerd huis hoort volgens GroenLinks niet enkel bereikbaar te zijn voor de mensen die dat kunnen betalen. Iedereen heeft recht op een betaalbare energierekening!

1. KIEZEN VOOR KLIMAATACTIE EN EEN EERLIJKE ENERGIETRANSITIE

Onze ambities:

- Brabant gebruikt **in 2035 voor 100% duurzame energie, grotendeels opgewekt in Brabant**, aangevuld met energie van Nederlandse windparken op zee.
- Brabant is in 2050 **klimaatneutraal**. Op weg hiernaartoe verminderen we onze broeikasgassen met ten minste 55% in 2030.
- We vertalen onze **klimaatambities naar concrete doelstellingen** voor de verschillende programma's en sectoren binnen de provincie. Dat betekent dat alle organisatieonderdelen een eigen verantwoordelijkheid hebben in de aanpak van klimaatverandering en daar **ook de mensen en middelen voor hebben**.
- Bij **bedrijven** zetten we maximaal in op **energiebesparing** en we stellen daarbij eisen. We maken middelen vrij om strikter op de geldende besparingsverplichtingen toe te zien en te handhaven. We steunen projecten voor vrijwillige (extra) energiebesparing.
- We gaan voortvarend aan de slag met de **uitvoering van de Regionale Energiestrategieën** (hierin maakten we met gemeenten en waterschappen keuzes voor het besparen van energie en het opwekken van duurzame elektriciteit en warmte). Dit doen we **in goede samenwerking met inwoners**, bijvoorbeeld in de vorm van burgerberaden. Als individuele gemeenten of waterschappen voorop willen lopen, krijgen zij steun van de provincie.
- De energie die we opwekken, willen we ook vasthouden. We werken aan **meer lokale en regionale opslagcapaciteit** voor duurzame energie, ook in slimme combinaties met batterijen en laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer.
- De provincie hanteert **een 'waterstofladder'**: we stimuleren het gebruik van groene waterstof als energiebron of grondstofbron voor de industrie, maar alleen daar waar er geen duurzamer alternatief is.
- De provincie werkt met de netbeheerder en het Rijk samen om het **elektriciteitsnet** in Brabant **toekomstbestendig** te maken. De provincie moet prioriteit kunnen geven aan huishoudens en belangrijke publieke taken als er transportschaarste op het elektriciteitsnet is. Ook moet de provincie prioriteiten kunnen stellen bij de keus welke nieuwe projecten het eerst worden aangesloten op het net. De provincie dringt hier bij het Rijk op aan.
- De provincie zet zich maximaal in om de opslag van Belgisch kernafval nabij de Nederlandse grens tegen te gaan.
- GroenLinks is en blijft voor een **schaliegasvrij Brabant**.
- Duurzame energie komt niet uit mestvergisting of het verbranden van afval of van houtige biomassa. **We vervangen de bestaande energieopwekking uit biomassa zo snel mogelijk door echt duurzame energiebronnen**, zoals zon, wind en aardwarmte.
- Op termijn zal de volledige **woningvoorraad** in Nederland **van het gas af** moeten. De provincie geeft prioriteit aan de warmtetransitie en ondersteunt gemeenten daarbij, waar nodig. We maken maatwerkafspraken over de verduurzaming van warmtebronnen. Per wijk wordt samen met de gemeente bekeken of een warmtenetwerk haalbaar is en op basis van welke bron.
- We moeten nu in actie komen om **klimaatverandering tegen te gaan**. Daarom zetten we vol in op **bewezen en betaalbare technieken** om energie op te wekken zoals zon, wind en aardwarmte. We hebben niet de luxe om voor energievoorziening te vertrouwen op een nieuwe kerncentrale die pas op zijn vroegst vanaf 2035 energie levert, veel duurder is dan andere technieken, veiligheidsrisico's meebrengt en toekomstige generaties met afval opzadelt. GroenLinks is en blijft daarom voor een **kernenergievrij Brabant**.

1. KIEZEN VOOR KLIMAATACTIE EN EEN EERLIJKE ENERGIETRANSITIE

Energiearmoede tegengaan, onze plannen:

- We zetten maximaal in op het tegengaan en **voorkomen van energiearmoede**.
- We stimuleren **isolatie en verduurzaming van woningen**.
- **Inwoners moeten eigenaar worden van hun eigen duurzame energie- en warmtebronnen**, zodat de opbrengst hiervan terugvloeit naar de inwoners of beschikbaar komt voor isolatie en verduurzaming van hun woningen. De streefnorm in het Klimaatakkoord is hiervoor 50%. Dat moet de provincie minimaal halen.
- De provincie stimuleert dat bij windmolens en zonnevelden een groot deel van de winst naar **sociale omgevingsfondsen** gaat. Deze worden besteed aan sociale en groene projecten voor omwonenden en/of de bestrijding van energiearmoede.
- De provincie zet **toegankelijke financiële regelingen** op zodat ook inwoners met een kleine beurs deel kunnen nemen in en meeprofiteren van **lokale energie-opwekking**.

Inpassing in het landschap, onze plannen:

- **Energie-opwekkende maatregelen**, zoals zonnepanelen, windmolens en warmtepompen en accu's, **passen we zo goed mogelijk in het landschap in**, met respect voor natuur en milieu.
- Waar mogelijk **combineren we investeringen in grootschalige energieopwekking met investeringen in nabijgelegen natuur en het landschap**. Daarmee kunnen we ook bijdragen aan waterberging, biodiversiteit en het tegengaan van hittestress.
- We blijven de **'zonneladder'** hanteren bij het inpassen van velden met zonnepanelen in onze provincie. Ons beleid is erop gericht het gebruik van lege daken van bijvoorbeeld bedrijventerreinen en grote schuren en stallen in het buitengebied optimaal te benutten.

HOOFDSTUK 2

KIEZEN VOOR VERSTERKING VAN ONZE NATUUR

De provincie speelt een sleutelrol in het beschermen en versterken van onze natuur. Déze verkiezingen zijn van essentieel belang voor de Brabantse natuur. Brabant rondt de aanleg van het Brabantse natuurnetwerk en de ecologische verbindingszones in 2027 af. We willen dat alle Brabanders kunnen genieten van de natuur in hun eigen leefomgeving en dat de gezonde natuurgebieden goed bereikbaar zijn. Het is tijd voor scherpe keuzes in het belang van onze natuur.

Aandacht voor natuur

Natuur is een eerste levensbehoefte. We zien dat onze natuur in Brabant het erg zwaar heeft. Droogte, stikstof en versnippering van onze natuurgebieden zorgen voor het verdwijnen van planten en dieren uit onze natuur. De afgelopen jaren is er al veel gedaan, zoals het aanleggen van extra natuur, vasthouden van water en maatregelen voor minder stikstof, maar dat is helaas nog niet genoeg. Niet alleen in de Natura 2000-gebieden maar ook daarbuiten: in de overige natuurgebieden, in de dorpen en steden en in de landbouwgebieden. Te lang zijn duidelijke signalen uit onze natuur niet gehoord, waardoor deze ernstig verzwakt is geraakt. GroenLinks vermindert de overmatige stikstofdemissie en het watertekort in de natuurgebieden met 50% in 2030.

2. KIEZEN VOOR VERSTERKING VAN ONZE NATUUR

Onze plannen:

- GroenLinks wil **40 miljoen extra bomen** planten in Brabant. Dat betekent 16 bomen voor iedere Brabander.
- GroenLinks wil **13.000 hectare nieuw bos**. De provincie maakt de Brabantse bossen (60.000 hectare) weer gezond.
- De provincie maakt in samenwerking met de gemeenten en waterschappen **de steden en de dorpen groener en verbindt het groen in de steden en de dorpen met de natuurgebieden in Brabant**. Dit is gunstig voor de biodiversiteit, de leefbaarheid en de natuurbeleving.
- **Natura 2000-gebieden en de overige natuurgebieden** krijgen een **eigen plan** waarin we afspreken hoe we de stikstof-, water- en klimaatdoelen in 2030 halen. Daarbij betrekken we alle relevante partijen, zoals inwoners, natuurbeheerders, boeren, gemeenten en waterschappen.
- De provincie maakt een **provinciaal stikstofreductieplan** voor alle stikstofbronnen in de provincie en start zo spoedig mogelijk met de uitvoering van dit plan.
- Het **NatuurNetwerk Brabant moet in 2027 af zijn**. GroenLinks stimuleert vrijwillige medewerking aan de realisatie van de natuurdoelen. Als dat niet lukt op vrijwillige basis, dan maakt de provincie wettelijke plannen om de natuurdoelen te behalen. De provincie maakt bindende afspraken met gemeenten en waterschappen voor de realisatie van de ecologische verbindingszones in 2027.
- De provincie **steunt groene vrijwilligersorganisaties en natuureducatie met projectsubsidies**.
- De provincie maakt voortzetting van het programma '**Vergroenen van Schoolpleinen**' in Brabant financieel mogelijk.
- De provincie stimuleert **tiny forests** (kleine bossen in stad of dorp), **voedselbossen** en **stadslandbouw** met projectsubsidies.
- De provincie **beschermt onze landschappen en landschapselementen** in de Omgevingsverordening. We financieren aanleg en beheer van natuur- en landschapselementen, zoals poelen en houtwallen. Hieronder vallen ook de houtsingels, -wallen en kruidenstroken die worden aangelegd voor de biologische plaagbestrijding.
- De provincie **scherpt de herplantplicht** in de Omgevingsverordening **aan**. De provincie ziet toe op het voorkomen van het kappen van bomen. Indien er toch bomen moeten worden gekapt dan is ecologisch gelijkwaardige herplant een vereiste.
- De provincie staat **jacht alleen toe buiten natuurgebieden als dit nodig is voor verkeersveiligheid, volksgezondheid of natuurbehoud**. De zogenaamde plezierjacht is in Brabant niet meer toegestaan. GroenLinks wil een einde aan de landelijke lijst met vrij bejaagbare soorten en onderneemt hiervoor actie richting Den Haag.
- We maken afspraken met de waterschappen, gemeenten en het Rijk over het **ecologisch beheer van alle dijken en bermen** in Brabant.
- **Recreatie en natuur gaan nu niet altijd samen**. Op fietsroutes zijn reptielen en amfibieën helaas regelmatig slachtoffer van overrijding. GroenLinks zoekt samen met de gemeenten, terreineigenaren en sporters naar oplossingen om dit te voorkomen. De provincie stelt subsidies beschikbaar voor het uitvoeren van die **oplossingen**.
- We willen **meer geld voor de aanleg en het onderhoud van faunapassages**, zodat dieren veilig kunnen oversteken. Daarbovenop verplichten we bij nieuwe infrastructuur **extra maatregelen voor bescherming van dieren**.

2. KIEZEN VOOR VERSTERKING VAN ONZE NATUUR

- **Stilte is belangrijk voor mensen en dieren.** We scherpen de Omgevingsverordening hierop aan. We maken afspraken met Defensie dat in beschermde natuurgebieden of belangrijke weide- en akkervogelgebieden in het broedseizoen geen laagvlieg oefeningen plaatsvinden.
- **We koesteren onze weide- en akkervogels in Brabant.** GroenLinks wil door met het beschikbaar stellen van geld voor weide- en akkervogelbeheer door boeren en landschapsbeheerders.
- Dankzij de uitbreiding van de natuurgebieden, de ecologische verbinding zones en een betere waterkwaliteit is er een toename van grote zoogdieren zoals de bever en de wolf in Brabant. **GroenLinks wil meer voorlichting over het belang van grote zoogdieren voor de biodiversiteit** en wil dat dat de provincie financiële middelen beschikbaar stelt voor **preventieve maatregelen om overlast** van grote zoogdieren te **beperken**.
- De provincie stelt **subsidies beschikbaar** voor het **opvangen van inheemse wilde dieren** en dringt bij het Rijk aan op structurele bekostiging van deze taak.
- De provincie **geeft in aanvulling op het Rijk financiële vergoedingen** voor **het opruimen van drugs(afval) in natuurgebieden**.
- GroenLinks zet zich in om **lichtvervuiling in de nacht tegen te gaan**.

HOOFDSTUK 3

KIEZEN VOOR GEZONDE LUCHT, WATER EN BODEM

Door klimaatverandering krijgen we nu en in de toekomst te maken met perioden van grote droogte en hevige regenval. De droge zomers van de afgelopen jaren en de overstromingen in 2021 laten zien dat meer actie nodig is. De Brabantse natuur verdroogt in rap tempo: beken en vennen vallen droog, er is meer risico op natuurbranden, bomen in bossen sterven en weide- en akkervogels kunnen in de harde, verdroogde grond moeilijker insecten vinden. Ook is het water in Brabant nog niet gezond en schoon, met alle gevolgen van dien voor mens, dier en milieu. Er is actie nodig om te zorgen dat er in de toekomst in Brabant voldoende en schoon drinkwater is.

Schadelijke stoffen in bodem, lucht en water

In Brabant komen nog altijd te veel schadelijke stoffen in bodem, lucht en water terecht. Stikstof, landbouwgiften en gevaarlijke stoffen zoals PFAS komen terecht in onze leefomgeving en vervuilen onze natuur, ons water en ons milieu. De luchtkwaliteit in Brabant lijdt onder de invloed van industrie, landbouw en de vele autowegen. Ook zien we dat (particuliere) houtstook in toenemende mate bijdraagt aan verslechtering van de luchtkwaliteit. Dit zorgt voor gezondheidsklachten. De bodem is nog te vaak vervuild en uitgeput.

De afgelopen jaren zijn goede stappen gezet voor bescherming en verbetering van water, bodem en lucht. Zo wordt er meer dan 250 miljoen euro uitgetrokken voor het herstellen van water- en bodemsystemen en zijn afspraken gemaakt om beter met ons water om te gaan. Ook zijn er vele acties ingezet en regels aangescherpt om te zorgen voor een gezonde en veilige leefomgeving. Maar we zijn er nog lang niet. Het is hard nodig om de komende periode nog meer in te zetten op een gezonde en veilige leefomgeving.

3. KIEZEN VOOR GEZONDE LUCHT, WATER EN BODEM

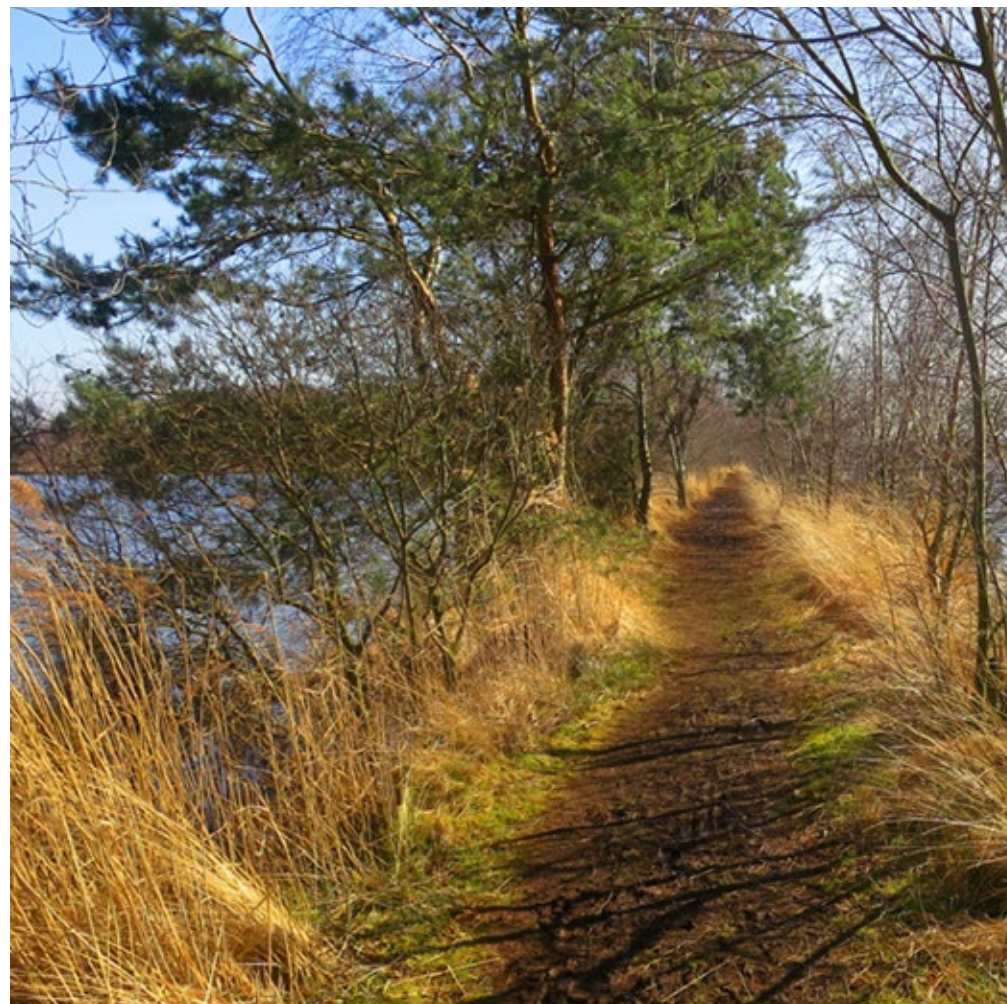
Onze plannen:

- Het **beperken van wateroverlast, verdroging en bescherming van de bodem** vraagt om duidelijke keuzes bij ruimtelijke ontwikkelingen. De provincie wijst gebieden aan voor het opvangen van water bij hevige regenbuien en infiltratiegebieden voor het aanvullen van het grondwater. Dit leggen we vast in de Brabantse Omgevingsverordening.
- Uiterlijk in 2027 **voldoet de provincie aan de Europese normen voor schoon, veilig en gezond water** (Kaderrichtlijn Water). De provincie maakt een actieplan met de partners in Brabant om de Europese normen te behalen.
- GroenLinks zet zich ervoor in dat de overheid **meer aan voorlichting** gaat doen **met betrekking tot de gezondheidsschade en overlast door houtstook**.
- De provincie **investeert extra in het vasthouden van water in de bodem en tegengaan van wateroverlast**. Dit doen we samen met de waterschappen en het Rijk.
- De provincie **zet in op waterberging, beperking van het onttrekken van grond- en oppervlaktewater en terugdringen van vervuiling** daarvan.
- GroenLinks **neemt de voorstellen uit het rapport 'Zonder Water, Geen Later'** van de provinciale adviescommissie Droogte over en de provincie zorgt dat deze tot uitvoer komen.
- De provincie gaat het **watersysteem klimaatbestendig maken**. De provincie maakt met belangrijke partners (zoals waterschappen en gemeenten) afspraken om de uitvoering van een bijbehorend actieplan in 2030 af te ronden.
- Het **waterpeil wordt gebaseerd op de natuurlijke situatie van het landschap en het bodemsysteem**. Dat betekent dat niet overal alle gewassen kunnen worden verbouwd. De provincie stimuleert het verbeteren van de bodemvruchtbaarheid, het realiseren van waterberging en het verminderen van uitspoeling van voedingsstoffen bij agrariërs. In bufferzones rondom natuurgebieden zijn nieuwe wateronttrekkingen niet meer mogelijk en bestaande wateronttrekkingen worden afgebouwd. Daar staat tegenover dat we natuurinclusieve landbouw met hogere waterstand juist stimuleren.
- We zetten in op **vernatting van de natuur** en nemen maatregelen om **natuurbranden te voorkomen**.
- We **stimuleren hergebruik van water** en bekijken op welke wijze we dit kunnen verplichten in vergunningen. We trekken ongebruikte vergunningsruimte voor watergebruik in.
- Samen met drinkwaterbedrijven onderzoeken we de komende periode hoe **drinkwater kan worden gewonnen uit andere bronnen dan grondwater**. We zetten in op het stimuleren van **zuinig watergebruik**, samen met drinkwaterbedrijven. De provincie stimuleert maatschappelijke initiatieven voor **grootschalige waterberging**.
- **Grondwater is niet langer gratis**: we belasten ook de middelgrote en kleine onttrekkingen die nu zijn vrijgesteld.
- GroenLinks wil **regels waardoor ook kleinere onttrekkingen van water** (minder dan 10 kuub per uur) bij **natuurschade kunnen worden geweigerd**.
- Er komen meer en **fijnmazigere metingen van de waterkwaliteit** in combinatie met krachtigere handhaving.
- GroenLinks streeft naar het **terugdringen van medicijnresten en hormonen** in het water. De provincie is een belangrijke partner in de Green Deal duurzame zorg, waar terugdringen van medicijnresten in water een speerpunt is.
- We geven **grote rivieren de ruimte en herstellen het beeklandschap**.

3. KIEZEN VOOR GEZONDE LUCHT, WATER EN BODEM

- De provincie ondersteunt de waterschappen bij het **winnen van meststoffen uit rioolwater** die te gebruiken zijn in de landbouw. Op die manier is minder dierlijke mest en kunstmest nodig.
- GroenLinks wil schone lucht in Brabant. Daarom moet de provincie de **nieuwe gezondheidsnormen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voor luchtkwaliteit en geluidhinder overnemen**. In 2030 moet Brabant helemaal voldoen aan deze normen. Daarvoor is een **goed meetsysteem nodig**.
- In Brabant wordt de **stankoverlast teruggedrongen**. We scherpen de normen van het huidige geurbeleid aan waarbij in vergunningverlening ook de geur van alle andere geurbronnen in de omgeving wordt meegenomen.
- De provincie ziet erop toe dat bedrijven de **uitstoot van gevaarlijke stoffen ((p)ZZS) verminderen** zodat er in 2030 geen enkele gevaarlijke stof meer in het water, de lucht of de bodem terechtkomt. GroenLinks wil dat bij nieuwe vergunningen de huidige eisen voor minimalisatie ook worden toegepast op potentieel gevaarlijke stoffen, zoals vastgesteld door het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu).
- **Vervuilde bodems** die gevaarlijk zijn voor mens, dier en milieu worden **zo snel mogelijk gesaneerd**. Bedrijven die hiervoor verantwoordelijk zijn, worden aansprakelijk gesteld.
- De provincie doet aan **gifvrij groenbeheer** en zet in op het **versterken van het natuurlijke systeem**. Plagen worden voorkomen en tegengegaan met natuurlijke vijanden.
- Eindhoven Airport veroorzaakt geluidsoverlast, luchtvervuiling en zorgt voor klimaatschade. **GroenLinks wil minder vluchten en een ruimere invulling van het leefbaarheidsfonds**. Voor de luchthavens waar de provincie verantwoordelijk voor is (Seppe/Breda Airport en Kempen Airport in Budel) wordt

de **geluidruimte flink verkleind en worden er extra eisen en beperkingen gesteld** aan luchtvaartuigen die veel geluid veroorzaken. De provincie wil dat de **militaire luchthavens in Brabant minder overlast veroorzaken** en dringt er bij het Rijk op aan om hier maatregelen tegen te nemen. Militaire luchthaven De Peel blijft gesloten.

HOOFDSTUK 4

KIEZEN VOOR NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW EN EEN EINDE AAN DE INTENSIEVE VEEHOUDERIJ

GroenLinks kiest voor een grotendeels plantaardige toekomst van de Brabantse landbouw. De mogelijkheden voor plantaardige eiwitten en natuurlijke (biobased) materialen uit de landbouw zijn groot. GroenLinks neemt afscheid van de dierlijke eiwitten uit de intensieve veehouderij en ondersteunt en stimuleert natuurinclusieve en de biologische landbouw. Met deze landbouwkeuze gaat de ammoniak- en methaanuitstoot gigantisch omlaag, verdwijnt de stankoverlast, neemt het gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen af, zijn er geen mestfabrieken nodig en ontstaat er een gezond leefklimaat in het landelijk gebied van Brabant, waaronder de Peel. We gaan naar een grondgebonden landbouw. In het Brabant van de toekomst is geen ruimte voor mestfabrieken. GroenLinks wil geen nieuwe mestfabrieken in Brabant.

Betekenenissen

Intensieve landbouw / intensieve veehouderij: landbouw waarbij het maken van voedsel is gericht op een hoge opbrengst en lage kostprijs. Het gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen is daarbij normaal. Bij veehouderij zijn er vaak veel dieren bij elkaar op een klein oppervlak.

Biologische landbouw: landbouw die nadrukkelijk rekening houdt met effecten op het milieu en dierenwelzijn. Biologische landbouw gebruikt onder meer geen chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest. Dieren krijgen meer ruimte en kunnen hun natuurlijk gedrag vertonen. Er zijn biologische keurmerken die dit controleren.

Natuurinclusieve landbouw: landbouw die het maken van voedsel goed combineert met zorg voor de natuur en de rijkdom aan plant- en diersoorten (biodiversiteit) op en om het bedrijf.

Grondgebonden landbouw: landbouw waarbij het voer voor het vee komt van het eigen land van de boer (of van het land van een van de buren). De mest van het vee wordt alleen gebruikt op het eigen land of het land van een andere boer in de directe omgeving. Zo is er een lokaal gesloten kringloop binnen het eigen bedrijf of een klein samenwerkingsverband.
Kringlooplandbouw: landbouw die minder is gericht op maximale productie, maar waarbij het maken van voedsel onderdeel is van een groter geheel, een ecologisch systeem, waar zo min mogelijk grondstoffen van buiten ingaan, waar reststromen het systeem niet verlaten en waar biodiversiteit wordt ingezet voor het maken van voedsel.

4. KIEZEN VOOR NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW EN EEN EINDE AAN DE INTENSIEVE VEEHOUDERIJ

Vastgelopen boeren

Veel boeren in Nederland zijn vastgelopen in een systeem dat hen dwingt te werken in strijd met omgeving, natuur en dierenwelzijn. GroenLinks wil naar een systeem waarin:

- Gezondheid van mensen en dieren het uitgangspunt is. Schaalvergroting niet noodzakelijk is om te overleven.
- De rijkdom van de bodem behouden blijft voor toekomstige generaties.
- Lokale productie en verkoop voorrang krijgen.
- Boeren een betere onderhandelingspositie hebben tegenover supermarkten.
- De landbouw gifvrij is.

GroenLinks staat zij aan zij met de boeren die iedere dag vanuit die overtuiging werken aan natuurinclusieve en biologische landbouw. Zij zijn de pioniers, die als geen ander weten hoe we voedsel produceren in balans met de omgeving.

Van kiloknallers naar plantaardig eten

Dieren hebben recht op een zo natuurlijk mogelijk leven. De enorme veestapel in Nederland is onhoudbaar voor klimaat, natuur, gezondheid van mensen en het welzijn van dieren. Voor een toekomstbestendige landbouw moeten we af van de intensieve veehouderij. GroenLinks wil van kwantiteit naar kwaliteit en van kiloknallers naar plantaardig eten. GroenLinks strijdt voor de rechten en het welzijn van dieren.

Deze verandering zal niet van de ene op de andere dag gerealiseerd zijn. Daarnaast betekent het ook veel voor de groep Brabanders die klem zit in het oude landbouwsysteem. GroenLinks staat voor een sociaal landbouwbeleid, waar boeren weer perspectief krijgen en niemand door het ijs zakt.

Onze plannen:

- We gaan voor een landbouw die **volledig biologisch en natuurinclusief** is. De provincie **stimuleert deze omschakeling**. De provincie helpt de boeren met het vinden van grond om natuurinclusief en biologisch te kunnen ondernemen. In 2030 is 30% van de landbouw in Brabant biologisch.
- De provincie dringt er bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op aan om op korte termijn te komen met **duidelijke definities van natuurinclusieve landbouw en kringlooplandbouw, die certificeerbaar en controleerbaar zijn**, zodat in alle provincies dezelfde maatstaven gelden.
- De provincie **stimuleert de productie en consumptie van plantaardige eiwitten** onder andere door het aanjagen en versnellen van de **innovaties** binnen deze omschakeling
- GroenLinks gaat **zorgen dat de boeren een structurele en fatsoenlijke beloning ontvangen voor agrarisch natuur-, water- en landschapsbeheer**. Zo helpen wij de boeren met een gezonder verdienmodel en maken de boeren het buitengebied gezonder en mooier. Zo pakken we samen met de boeren de verdroging aan en vergroten ze de biodiversiteit.
- Het moet makkelijker worden om **je brood te verdienen met een combinatie van landbouw, voedselproductie, recreatie, energietransitie, waterberging, landschapsbeheer en/of zorg**. Dit betekent dat onze ruimtelijke ordening op de schop moet: we zorgen dat het mogelijk wordt op één stuk land meer tegelijkertijd te doen, waarbij duurzaamheid een voorwaarde is.
- GroenLinks gelooft in de **kracht van milieuvriendelijke oplossingen om gewassen gezond te krijgen en houden**. GroenLinks is tegen het gebruik van landbouwgif.
- De provincie neemt in de Omgevingsverordening **normen op om omwonenden van bedrijven te beschermen tegen stank**.

4. KIEZEN VOOR NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW EN EEN EINDE AAN DE INTENSIEVE VEEHOUDERIJ

- GroenLinks wil **geen verplaatsing van intensieve veehouderij, maar intensieve veehouderij afbouwen en transformeren naar natuurinclusieve landbouw.**
- **Glastuinbouw blijft geconcentreerd** en in omvang hooguit gelijk.
- De provincie maakt een **actieplan om stalbranden in Brabant tegen te gaan.** Er worden afspraken gemaakt met de sector en de veiligheidsregio's over verplichte periodieke elektrakeuringen, automatische blussystemen, vluchtroutes voor dieren en bliksemafleiders.
- De provincie **verscherpt het toezicht en de handhaving op het gebied van mestgebruik, -opslag, -verwerking en -bewerking, het gebruik van luchtwassers en co-producten, bodemverontreiniging, lozingen en gebruik van bestrijdingsmiddelen.** De provincie geeft de Omgevingsdiensten geld voor het uitvoeren van de verscherping van het toezicht en de handhaving.
- Aan de **bestaande mestfabrieken** worden **extra eisen** opgelegd in de omgevingsvergunning wanneer deze fabrieken overlast veroorzaken.
- **Verdroging van landbouwgewassen wordt tegengegaan door hogere grondwaterstanden en verhoging van het percentage organische stof in de bodem.** Beregening van landbouwgewassen is minder nodig als de **bodem gezonder is.** De provincie zorgt dat beregening met grondwater vanaf 2025 geld kost.
- Om de kwaliteit van het landschap en de leefbaarheid van het buitengebied te verbeteren, blijft de provincie **agrariërs die stoppen of willen stoppen ondersteunen** bij het vinden van toekomstperspectief voor hun vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) via de voucher-regeling VABIMPULS.

HOOFDSTUK 5

KIEZEN VOOR EEN GEZONDE OMGEVING EN BETAALBAAR WONEN

De ruimte in Brabant is schaars. Niet alles kan overal. GroenLinks vindt het belangrijk dat we gezonde keuzes maken en de grenzen van onze omgeving respecteren en bewaken. GroenLinks staat voor een provincie waar voldoende woonruimte te vinden is. Een Brabant waar de natuur niet lijdt onder landbouw, wonen en economie. Waar de logistieke sector het landschap niet verder vervuult met grote distributiedozen, lelijke loodsen en huizenhoge hallen. Waar ruimte is voor schone mobiliteit en niet voor nog meer asfalt voor autowegen. Alleen zo blijft Brabant een gezonde provincie waar het prettig wonen, werken en recreëren is. Nu en in de toekomst.

Goed wonen in een groene omgeving

Brabant zit, net als de rest van het land, midden in een wooncrisis. Door de stikstofcrisis zit de bouw op slot en is het lastig om een bouwvergunning te krijgen. We moeten in Brabant daarom veel scherpere keuzes maken over de inrichting van onze ruimte en ons landschap. Een dak boven je hoofd is een grondrecht. GroenLinks staat voor goed wonen in een groene omgeving, zowel in de stad als in een kleine kern.

Hiervoor is systeemverandering nodig. GroenLinks zet daarom vol in op het creëren van allerlei soorten betaalbare woningen. GroenLinks kiest ervoor om woningbouw zoveel mogelijk te concentreren in de bebouwde kom, om het landelijk gebied te sparen. We bouwen het liefst vlakbij knooppunten van openbaar vervoer, zoals stations. Zo maken we het gebruik van het openbaar vervoer aantrekkelijker dan het gebruik van de auto.

Betaalbare woningen

Villa's en luxe penthouses lossen de wooncrisis niet op. Betaalbare koop- en huurwoningen wel. We zetten daarom volop in op deze woningen. De woningnood vraagt ook om creativiteit. Brabanders zitten vol met ideeën en proberen zich te verenigen om hun ideale woningen te creëren, zoals in gemeenschappelijke bouwprojecten. GroenLinks wil dat de provincie hun de ruimte geeft en hierin ondersteunt.

5. KIEZEN VOOR EEN GEZONDE OMGEVING EN BETAALBAAR WONEN

Ruimte, onze plannen:

- **Voor ruimtelijk beleid** is de **gezondheid van de mensen en hun omgeving leidend**. Dat moet vastgelegd worden in de Omgevingsverordening.
- GroenLinks wil **gezonde groene wijken** waar de bewoners elkaar kunnen ontmoeten en veilig kunnen wandelen en fietsen.
- GroenLinks stelt **strengere eisen** om onze **landschappen mooier en groener te maken**, voor mens en dier. De kwaliteitseisen neemt de provincie op in de Omgevingsverordening.
- We zien **geen ruimte voor meer distributiecentra en extra asfalt** voor autowegen.
- Voor projecten waar de provincie bij betrokken is, moet **klimaatbestendig en natuurinclusief bouwen de norm** worden (bouwen op een manier die goed samengaat met de natuur). Om dat te bereiken stellen we extra eisen.
- GroenLinks wil de **woningbouw versnellen**. Dat gebeurt zoveel mogelijk binnen de steden en dorpen. Nieuwe plannen moeten passen in de visie van GroenLinks op een gezonde, leefbare en groene stad.
- De provincie is **partner** in **grote wijkontwikkelingsplannen** zoals de Internationale Knoop XL in het Eindhovense stationsgebied en het CSM-terrein in Breda. GroenLinks wil dat deze nieuwe wijken **groen, energieneutraal en autoluw** worden. Woningcorporaties zorgen ervoor dat wonen in deze wijken ook mogelijk is voor mensen met een lager inkomen.

Wonen, onze plannen:

- **Meer betaalbare koop- en huurwoningen** zijn van levensbelang.
- De provincie geeft volop ruimte aan **nieuwe woonvormen**. De samenleving vraagt niet alleen om eengezinswoningen. Denk aan alleenstaanden, starters en ouderen die met andere ouderen bij elkaar willen wonen om voor elkaar te kunnen zorgen. GroenLinks wil ruimte voor collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO's).
- **Grote woningbouwprojecten komen bij OV-lijnen of knooppunten**. Mocht aansluiting op het OV-netwerk nog niet aanwezig zijn, dan moet dat onderdeel zijn van de ontwikkeling van het bouwplan. Op deze manier zijn nieuwe bewoners minder aangewezen op de auto.
- Gemeenten moeten eerst **de ruimte binnen de bestaande regionale woon- en werkgebieden optimaal gebruiken**. Alleen als er nergens anders plaats is, mogen ze bouwen in de groene ruimte. **Gemeenten moeten dicht op elkaar bouwen en hoogbouw niet uit de weg gaan**. Als aantasting van natuur en landschapswaarden onvermijdelijk is en er geen alternatieven beschikbaar zijn, moet vooraf elders meer groen worden aangeplant dan er verdwijnt.
- GroenLinks wil dat nieuwe woonwijken **zuinig met ruimte omgaan**. In dorpen en kleine kernen verwachten we minstens 50 woningen per hectare en in grote steden 100 woningen per hectare. Op deze manier zorgen we voor efficiënt gebruik van onze schaarse ruimte en is er ruimte voor groen in de woonwijken.
- De provincie stimuleert het **natuurinclusief maken van (nieuwe) woonwijken**, bijvoorbeeld met meer ruimte voor stadsvogels, vleermuizen en insecten. Verder stimuleren we de bouw van woningen met duurzame materialen.

5. KIEZEN VOOR EEN GEZONDE OMGEVING EN BETAALBAAR WONEN

- Met de Ruimte voor Ruimte-regeling worden woningbouwkavels ontwikkeld in ruil voor sanering van (agrarische) bebouwing. **Via de Ruimte voor Ruimte-regeling blijft bouwen in het buitengebied mogelijk, maar we zorgen voor meer variatie.** Op die manier is het niet alleen een manier om villa's te bouwen, maar wordt de Ruimte voor Ruimte-regeling ook voor andere woonvormen aantrekkelijker. Dan hebben ook minder rijke Brabanders er wat aan.

HOOFDSTUK 6

KIEZEN VOOR HEEL BRABANT DUURZAAM BEREIKBAAR

Brabant is een provincie waar veel te doen is. We werken, we gaan naar school en studeren, we bezoeken onze familie en vrienden, sporten of maken uitstapjes. Dat zorgt voor veel verkeer. GroenLinks wil dat heel Brabant duurzaam bereikbaar is, voor iedereen. Het moet niet uitmaken of je woont in de stad, een dorp of een kleine kern.

Lopen, fietsen en OV

Het openbaar vervoer in Brabant is de afgelopen tientallen jaren verschaald, wat betekent dat veel Brabanders niet meer met de bus kunnen reizen. Lopen en fietsen moeten veel meer prioriteit krijgen, zodat het vanzelfsprekende alternatieven voor de auto worden. Onze huidige wegen zijn ontoereikend, tenzij we ons slimmer en duurzamer gaan verplaatsen. Het kan en mag niet zo zijn dat je over een paar jaar alleen nog met een auto door Brabant kan reizen.

Om als provincie ook op gebied van mobiliteit mee te kunnen in de ontwikkeling van onze samenleving, moeten we kiezen voor duurzame, flexibele, toegankelijke en toekomstbestendige manieren van verplaatsen. Lopen, fietsen en het openbaar vervoer moeten daarom de prioriteit krijgen. Het verminderen van auto- en vliegverkeer is daarbij noodzakelijk. Dit vraagt om een provincie die aan het stuur durft te gaan zitten en de koers durft te bepalen.

6. KIEZEN VOOR HEEL BRABANT DUURZAAM BEREIKBAAR

De fiets op 1, onze plannen:

- GroenLinks Brabant zet volop in op fietsgebruik. Fietsen is gezond, vervuult de lucht niet, maakt geen herrie, helpt tegen files. Bovendien gebruik je fietsend geen fossiele brandstoffen, houdt je wijken zo bereikbaar en is fietsen toegankelijk voor (vrijwel) iedereen. **Er moeten dus meer en betere fietspaden komen.**
- We willen vlotte en aantrekkelijke **(snel)fietsroutes** tussen **Brabantse kernen** en **recreatieve fietsroutes verbeteren**.
- We zorgen voor **meer fietsstallingsplekken** bij stations, knooppunten, binnensteden en centrumgebieden. Ook mogelijkheden voor het veilig stallen van de fiets bij natuur- en toeristische bestemmingen zijn belangrijk, met aandacht voor het opladen van elektrische fietsen.
- We blijven investeren in **Brabant-brede fietsstimulering** zoals 'Ons Brabant Fietst' en de 'Sjees campagne'.

Bereikbaarheid en goed openbaar vervoer, onze plannen:

- De provincie geeft de steden alleen **ruimte voor nieuwe woonwijken als alternatieven voor autogebruik** in de ontwerpen **het uitgangspunt zijn**. Dat betekent **investeren in openbaar vervoer en (snel)fiets-/wandelpaden**. In projecten waar de provincie aan meewerkt, is afname van autoverkeer in steden een harde voorwaarde.
- We investeren in de **bereikbaarheid van dorpen en kernen**, door in te zetten op **goed, hoogfrequent en betaalbaar openbaar vervoer** en **meer (snel)fietspaden**.
- De provincie ondersteunt de aanleg van **hoogfrequente HOV-lijnen (Hoogwaardig Openbaar Vervoer)** van en naar Brabantse steden waar momenteel geen treinverkeer mogelijk is, zoals Uden, Veghel, Waalwijk en Oosterhout. Ook de ontwikkeling van

een **HOV-netwerk in de Brainport-regio** tussen grote plaatsen rondom Eindhoven, verdient steun.

- Toegankelijk en goed openbaar vervoer is een basisbehoefte en noodzakelijk om klimaatverandering tegen te gaan. Daarom wordt de **marktwerking in het OV beperkt**, zodat we **meer grip** krijgen op **het aanbod, de betaalbaarheid en goed werkgeverschap** voor buschauffeurs. Maatschappelijk verantwoord ondernemen en aandacht voor personeelsbeleid moeten hoofdvoorwaarden zijn voor OV-aanbestedingen.
- Er komen in Brabant meer **(H)OV-hubs** waar reizigers hun auto - of liever nog hun fiets - kunnen parkeren en kunnen overstappen op OV of deelfervoer naar steden of grote werklocaties.
- GroenLinks wil **verbetering van nationale treinverbindingen en treinverbindingen met onze buurlanden**. De provincie moet hiervoor plannen maken met Den Haag, de Nederlandse Spoorwegen en ProRail.

Goede en veilige infrastructuur, onze plannen:

- GroenLinks wil **meer en betere wandelpaden en trottoirs**.
- Het doel is **nul verkeersdoden**. We pakken verkeersonveiligheid aan. Op gevaarlijke provinciale wegen gaat de maximumsnelheid omlaag. Waar mogelijk scheiden we gemotoriseerd en langzaam verkeer door aanleg van bruggen en tunnels voor aanpak van ongevallen (AVOC).
- **Bomen langs provinciale wegen moeten we beschermen**. Bij bomen dicht bij de weg zorgen we voor **vangrails**.
- We willen **meer geld** voor de **aanleg en het onderhoud van faunapassages**, zodat dieren veilig kunnen oversteken. Daarbovenop verplichten we bij nieuwe infrastructuur **extra maatregelen voor bescherming van dieren**.

6. KIEZEN VOOR HEEL BRABANT DUURZAAM BEREIKBAAR

Slimmer en schoner vervoer, onze plannen:

- We **blijven investeren in de werkgeversbenadering Brabant Mobiliteitsnetwerk (BMN)**. Dit voor CO2-reductie, vitalere medewerkers en aantrekkelijk werkgeverschap via maatregelen in de manier waarop we werken en reizen. Zoals stimuleren om met de fiets naar het werk te komen, hybride werken, flexibel reizen en elektrisch rijden.
- We **stimuleren** als provincie slimme mobiliteitsinnovaties (**Smart Mobility**) en oplossingen voor het gedeeld gebruik van vervoermiddelen (**Mobility as a Service**).
- **Verkeer en vervoer** over fietspad, weg, spoor en water maken we **zo schoon en efficiënt mogelijk**, zodat de luchtkwaliteit in Brabant verbetert.
- GroenLinks wil **beter gebruik** maken van onze **rivieren en kanalen**. We stimuleren programma's die de overgang van weg naar water ondersteunen. Vergroening van de binnenvaart is daarbij een voorwaarde.

HOOFDSTUK 7

KIEZEN VOOR EEN GROENE ECONOMIE DIE WERKT VOOR IEDEREEN

GroenLinks staat sinds jaar en dag voor een eerlijke en groene economie. Hiervoor is de omslag nodig van een klassieke, fossiele economie naar een toekomstbestendige, circulaire economie. In balans met onze leefomgeving en natuur. Daarnaast moet onze economie ook eerlijker: veel inwoners profiteren te weinig van de economische voorspoed, terwijl sommige bedrijven recordwinst na recordwinst boeken.

Brabant is een provincie met meerdere gezichten. We hebben grote steden en economische centra, zoals Brainport Eindhoven. Tegelijkertijd hebben we een omvangrijk landelijk gebied met een groot aandeel in de Nederlandse landbouwsector en daarmee de wereldwijde export van landbouwproducten. We hebben een internationaal gerichte kennisintensieve maakindustrie met veel hoogwaardige technologie. Er wordt dus veel geld verdiend. Toch zijn er in Brabant ook veel mensen die ondanks hard werken moeite hebben de eindjes aan elkaar te knopen.

Bedrijventerreinen en natuur

Bovendien lijdt onze kostbare natuur onder de vraag naar bedrijventerreinen. Vaak worden daar grote hallen en loodsen gebouwd, 'blokkendozen', die weinig toevoegen aan onze welvaart en werkgelegenheid.

7. KIEZEN VOOR EEN GROENE ECONOMIE DIE WERKT VOOR IEDEREEN

Van wegwerpeconomie naar kringlooeconomie

We moeten van een wegwerpeconomie naar een kringlooeconomie. Van een economie die gericht is op winst naar een economie die werkt voor iedereen. Een economie die de kloof in de samenleving verkleint in plaats van vergroot. Van een economie die de natuur uitput naar een economie die in balans is met haar omgeving. We leven in een economie van schaarste: van ruimte, grondstoffen, energie en werknemers. We moeten daarom scherpe keuzes maken in Brabant. GroenLinks kiest voor de economische sectoren die maatschappelijke meerwaarde opleveren, zoals de publieke sector (zorg, onderwijs, volkshuisvesting), de duurzaamheidssector (duurzame energie, natuurinclusieve en biologische landbouw, circulaire bouwmaterialen, etc.), digitalisering en hoogwaardige technologie. We stellen grenzen aan sectoren die sterk vervuילend zijn en weinig meerwaarde opleveren, zoals de intensieve veehouderij, luchtvaart en logistiek.

Brabanders zijn wereldburgers. Onze keuzes hier hebben over de hele wereld gevolgen, onder meer in de landen waar onze grondstoffen en ons veevoer vandaan komen. We hebben een grote internationale verantwoordelijkheid als belangrijke Europese regio.

Toekomstbestendige werkgelegenheid, onze plannen:

- **Iedereen moet kunnen meedoen**, via school, via vrijwilligerswerk, via een betaalde baan of op een andere manier. Hiervoor **stimuleren we basisbanen**, 'open hiring' (een baan zonder te hoeven solliciteren) en **andere vernieuwende concepten** om mensen aan werk te helpen. Wie kán werken en wil werken, moet in Brabant gewoon aan de slag kunnen, met perspectief op een vaste baan.
- De krapte op de arbeidsmarkt willen we aanpakken met een **Brabants Banenplan**, dat **aansluit bij grote maatschappelijke opgaven**. Er zijn veel mensen nodig die willen werken aan het verduurzamen van gebouwen, de omslag naar duurzame energie-

en warmtebronnen en de circulaire economie. Ook het openbaar vervoer, onderwijs en zorg hebben veel personeel nodig. We werken hierin samen met gemeenten, onderwijsinstellingen en werkgevers- en werknemersorganisaties.

- **De provincie geeft het goede voorbeeld** als het gaat om **goed werkgeverschap** en het maken van stage- en werkplekken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- Bij het stimuleren van **bedrijven om zich te vestigen in Brabant** moet de provincie zich vooral richten op **koplopers in duurzaam, circulair en sociaal ondernemen**. Voor zover mogelijk moeten daar ook strikte voorwaarden voor gesteld worden in (omgevings)vergunningen. De provincie maakt harde afspraken met bedrijven en organisaties (die zich hier vestigen) over werkzekerheid, maatschappelijk verantwoord ondernemen, huisvesting en scholing.
- De provincie ondersteunt **sociale innovatie** in en tussen bedrijven en instellingen door het creëren van ruimte voor experimenten om de werkloosheid te bestrijden.
- We stimuleren bedrijven en organisaties om de **talenten van jongeren én die van 55-plussers beter te benutten**. De provincie geeft daarbij het goede voorbeeld in de eigen organisatie en bij het verlenen van opdrachten.
- GroenLinks wil **meer aandacht voor scholing, verbetering van vaardigheden, techniek, versterking van het vmbo en mbo en verbindingen tussen onderwijsinstellingen en bedrijven**. Daarbij moet de provincie meer inzetten op maakindustrie en middelbaar beroepsonderwijs.

7. KIEZEN VOOR EEN GROENE ECONOMIE DIE WERKT VOOR IEDEREEN

Duurzame en circulaire economie, onze plannen:

- De provincie helpt een ruimtelijke, technische, digitale, financiële kennisinfrastructuur tot stand te brengen voor een **circulaire economie in Brabant**. Dat doen we samen met andere overheden, het bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties.
- Voor projecten waar de provincie bij betrokken is, introduceren we een **materialen- en grondstoffenpaspoort**. Zo zorgen we dat we efficiënt omgaan met grondstoffen en bijdragen aan het behoud en hergebruik van materialen. Gebruik hiervan stimuleren we ook voor andere organisaties en bedrijven in de provincie.
- De provincie steunt de **vorming van regionale grondstoffenbanken** (opslagplaatsen) voor hergebruik. Dat gebeurt samen met gemeenten, afvalstoffendiensten, industrie en bouwsector. De provincie neemt daarvoor waar nodig ook zelf het initiatief.
- Om de overgang naar een duurzame en innovatieve economie meer ruimte te geven, wil GroenLinks experimenteren met **regelarme zones**. Inwoners en bedrijven moeten daar meer ruimte krijgen om samen met overheden en kennisinstellingen te experimenteren met nieuwe duurzame en sociale producten en diensten. De genoemde partijen horen daarbij niet tegenodeloos belemmerende regelgeving en administratieve rompslomp op te lopen.
- We zetten in op de **eiwittransitie** (minder dierlijke en meer plantaardige producten). Dit komt al aan de orde in het hoofdstuk landbouw, maar dit is ook essentieel voor een toekomstbestendige en circulaire economie.
- Natuurlijk kan en moet de provincie als grote **inkoper** van diensten en producten ook zelf het **goede voorbeeld geven** door duurzaam en sociaal in te kopen en aan te besteden.

- We spreken onze **internationale handelspartners** aan op hun **maatschappelijke verantwoordelijkheid, de omgang met mensenrechten en duurzaamheid**. Zij mogen ons daar natuurlijk ook op aanspreken.

Duurzame bedrijventerreinen, onze plannen:

- De ruimte voor bedrijventerreinen in Brabant is op. **De provincie werkt niet meer mee aan nieuwe bedrijventerreinen, maar kiest voor vernieuwing van bestaande terreinen**. Er is **geen extra ruimte voor nieuwe 'blokkendozen'** (grote hallen voor opslag en transport).
- GroenLinks zet in op een **grondige verduurzaming en vergroening van Brabantse bedrijventerreinen**, waarbij er ook harde afspraken komen over waterberging, natuurinclusief bouwen en circulaire bouwmaterialen.
- **Energie van bedrijventerreinen** moet zoveel mogelijk **lokaal** worden opgewekt en gebruikt.
- GroenLinks verwacht dat de provincie **eigenaars en uitbaters van bedrijventerreinen aanspreekt op hun verantwoordelijkheid voor waardige huisvesting van arbeidsmigranten** in een prettige woonomgeving.
- GroenLinks zet in op **meervoudig ruimtegebruik op bedrijventerreinen en het slim combineren van verschillende functies**. Denk bijvoorbeeld aan grote daken vol groen en zonnepanelen of bedrijven die slim gebruikmaken van elkaars restwarmte en reststoffen.
- De provincie geeft bedrijven op **industrieterreinen gevraagd en ongevraagd gratis advies over hoe zij hun locaties natuurinclusief** kunnen maken.

7. KIEZEN VOOR EEN GROENE ECONOMIE DIE WERKT VOOR IEDEREEN

- **Publiek belang boven privaat belang.** GroenLinks vindt dat de provincie, samen met de andere betrokken overheden, het publiek belang moet bewaken in (regionale) economische ontwikkelingen. Voor GroenLinks is dat het vergroten van de brede welvaart in de regio, het verkleinen van de kloof in de samenleving en het aanpakken van de klimaatcrisis. Extra investeringen in wonen, mobiliteit, energietransitie, betaalbaarheid, voorzieningen en sociale cohesie zijn daarvoor nodig. Wat GroenLinks betreft, moeten bedrijven hierin een grotere verantwoordelijkheid nemen en bijdrage leveren. Dit principe passen we onder andere toe in onze relaties met de verschillende economische regio's zoals bijvoorbeeld Brainport Eindhoven en West-Brabant West.

HOOFDSTUK 8

KIEZEN VOOR INVESTEREN IN CULTUUR, SPORT EN ERFGOED

Kunst raakt en sport beweegt. Cultuur en sport zijn de fundamenteën van een levendige provincie, die prikkelt, uitdaagt en activeert. Cultuur en sport zijn veel meer dan enkel een impuls voor het 'vestigingsklimaat'. Ze maken het leven leuker en interessanter en dagen ons uit. Kunst en sport zorgen voor sociaal contact en voeden onze geest en ons lichaam.

Brabant heeft cultuur van oudsher hoog in het vaandel staan. De recente opname van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, die in Brabant begint, en onze bloemencorso's op de Unesco-werelderfgoedlijsten zijn mooie opstokers voor ons materiële en immateriële erfgoed. Maar er is meer waardevolle cultuur, zoals dans, muziek, theater(s), musea, festivals en ga zo maar door. De provincie moet dit blijven stimuleren. De Brabantse cultuursector speelt regionaal, nationaal en internationaal een belangrijke rol en heeft hechte banden met andere culturele centra zoals Keulen, Antwerpen en Rotterdam. De vele makers, ontwerpers en kunstenaars die onze provincie rijk is, ontwikkelen, innoveren, experimenteren en produceren. Veel van deze mensen en organisaties kunnen mede dankzij ondersteuning van de provincie hun belangrijke werk doen.

Sport in Brabant

Ook sport is voor de Brabantse samenleving van oudsher een belangrijk fundament. Met sportverenigingen die zowel op professioneel niveau als op amateurniveau meedoen in de top van landelijke en zelfs internationale competities. Daarnaast beoefent twee derde van de Brabanders sport voor de ontspanning en gezondheid.

Het overeind houden van deze fundamenteën van onze samenleving is van groot belang om het leven in Brabant leuk en interessant te houden. Voorwaarde daarbij moet wel zijn dat cultuur en sport toegankelijk zijn voor iedere inwoner van Brabant, óók voor de inwoners met een kleine portemonnee!

8. KIEZEN VOOR INVESTEREN IN CULTUUR, SPORT EN ERFGOED

Cultuur, onze plannen:

- Cultuur en erfgoed moeten **aparte beleidsterreinen** worden en een **groter budget** krijgen dat meegroeit met het aantal inwoners van Brabant. De geplande bezuinigingen vanaf 2025 moeten van tafel.
- Om te kunnen bouwen aan de lange termijn moeten **subsidieontvangers eerder zekerheid hebben over financiering** in de volgende subsidieperiode.
- We willen **innovatief omgaan met subsidieverordeningen** en ruimte bieden voor experimenten binnen deze verordeningen.
- De provincie zet vaker kunstenaars in om **creatief mee te denken** over oplossingen voor de grote transitievraagstukken die op ons afkomen.
- **Ten minste 90% van de subsidiemiddelen in de cultuursector moet ten goede komen aan makers, kunstenaars en gezelschappen.**
- Wij willen dat de provincie zich inzet voor het binnenhalen van **extra nationale en internationale subsidies en fondsen voor de cultuursector in Brabant.**
- Alle instellingen die werken met middelen van de provincie zijn verplicht de **Fair Practice Code te onderschrijven en zich hieraan te houden**. Bij stijgende prijzen en inflatie moet erop worden toegezien dat instellingen dit waar kunnen blijven maken.
- De provincie moet met het Rijk, gemeenten en andere subsidieverstrekkers komen tot een **betere afstemming van de aanvraagprocedures en toetsingscriteria voor subsidiemiddelen.**
- Brabant zet in op een **breed aanbod**. Diversiteit van kunst- en cultuuruitingen is een voorwaarde in cultuurbeleid.

- Kunst en cultuur moeten **toegankelijk, bereikbaar en betaalbaar** zijn voor iedereen. Dit geldt niet alleen voor toeschouwers maar ook voor makers en kunstenaars. Voor jong en oud en voor draagkrachtigen en minder draagkrachtigen. Dit moet een speerpunt van cultuurbeleid zijn.
- Om kunst en cultuur van jongs af aan te stimuleren, leggen we **extra nadruk op cultuureducatie**, met name in de sociaal-economisch minder sterke wijken en kernen in Brabant.
- Het provinciale erfgoedbeleid beperkt zich niet tot aandacht voor materieel erfgoed zoals monumenten. **Ook immaterieel erfgoed** - zoals streektaal en de corsocultuur - **verdient aandacht.**

Sport, onze plannen:

- Het **sportbudget moet meegroeien** met het aantal inwoners van Brabant.
- Brabant zet in op **breedtesport en talentontwikkeling**. Iedereen moet kunnen sporten in Brabant. We ondersteunen Brabanders die hulpmiddelen nodig hebben.
- Brabant moet **geen elitesportevenementen financieren** die voor het gros van de inwoners van Brabant onbetaalbaar zijn.
- De provincie helpt bij het **verduurzamen van sportparken.**
- Wij willen dat de provincie zich inzet voor het binnenhalen van **extra nationale en internationale subsidies en fondsen voor de sportsector in Brabant.**

HOOFDSTUK 9

KIEZEN VOOR EEN BRABANT VAN ONS ALLEMAAL

GroenLinks staat voor een Brabant waar iedereen zich welkom voelt, zichzelf kan zijn en mee kan doen. Ongeacht wat je gelooft, wie je liefhebt of waar je geboren bent. We tolereren geen racisme en discriminatie. Ontmoeting en dialoog zijn belangrijk om elkaar beter te begrijpen, je bewust te worden van vooroordelen en zo discriminatie te voorkomen. De Brabantse samenleving kent immers een rijke historie van verscheidenheid. Van de klei tot aan het zand en van dorpen tot steden. Een provincie van denkers, makers en doeners. Oude gebruiken en volkscultuur vermengen zich met die van de 21e eeuw. Diversiteit en respect voor verschillen zijn altijd verweven geweest met de identiteit van Brabant. Juist door verschillen te omarmen, is Brabant een hotspot voor innovatie, design en vooruitgang geworden.

Verschillen omarmen

Helaas staan onderling begrip en de ruimte voor verschillen onder druk. Overal om ons heen zijn er polarisatie en spanningen. Dat horen we op het voetbalveld, op straat, in het publieke debat en op sociale media. Het leidt tot felle reacties bij het opvangen van mensen die huis en haard verlaten hebben uit angst voor hun leven. GroenLinks werkt aan een samenleving waarin verschillen weer omarmd worden, iedereen welkom is, zich thuis mag voelen en mee kan doen. Wij vinden dat diversiteit een positieve invloed heeft op innovatie, begrip voor de wereld en vooruitgang van onze maatschappij.

9. KIEZEN VOOR EEN BRABANT VAN ONS ALLEMAAL

Onze plannen:

- We introduceren een **'Brede Welvaartstoets'** om provinciaal beleid en uitvoering te toetsen op de invloed op de maatschappij. Het provinciaal beleid mag er niet alleen zijn voor grote bedrijven en sterke lobby's, maar is er **voor álle Brabanders**. Beleid moet altijd rekening houden met gevolgen voor natuur en klimaat en bijdragen aan het bestrijden van sociale ongelijkheid en armoede.
- **Toegankelijkheid, voor iedereen**, ongeacht beperkingen, is voor ons vanzelfsprekend. Dan hebben we het over de bereikbaarheid, toegankelijkheid en bruikbaarheid van gebouwen, openbaar vervoer, voorzieningen, informatie en evenementen.
- **De provincie is er voor iedereen, ongeacht leeftijd, fysieke kenmerken, achtergrond, geloofsovertuiging (of het ontbreken daarvan), gender en geaardheid.**
- We zetten ons in om **hulp voor transgender personen toegankelijker** te maken in Brabant.
- We staan voor een **humaan opvangbeleid** van vluchtelingen, asielzoekers en statushouders. De provincie treedt daadkrachtig op wanneer gemeenten niet genoeg doen. Waar mogelijk helpen we gemeenten om voor goede inburgering te zorgen.
- We investeren in **het verbeteren van de taalvaardigheid en de digitale vaardigheid** van onze inwoners.
- In haar communicatie zorgt de provincie voor **toegankelijk taalgebruik**, en hanteert daarbij B1 als richtlijn.
- We geven medewerkers van de provincie een **vrije dag op Ketikoti** (1 juli) om de afschaffing van de slavernij te herdenken. Medewerkers kunnen er verder voor kiezen op een vrije christelijke feestdag te werken en betaald op een andere dag vrij te nemen.

- In de **erfgoedverhalen van Brabant** krijgt de diversiteit van de Brabantse samenleving nadrukkelijk **een plek**.
- We willen een provinciaal **discriminatiecoördinator** aanstellen die de provincie adviseert en controleert om institutionele discriminatie te voorkomen.

HOOFDSTUK 10 KIEZEN VOOR DIGITALE TOEGANKELIJKHEID EN VEILIGHEID

In Brabant, en zeker in Brainport, worden veel slimme oplossingen uitgevonden voor de maatschappelijke uitdagingen van de toekomst. We zetten daarbij steeds meer data en technologie in. Zoals: een online platform voor je wijk of dorp, sensoren voor het meten van de luchtkwaliteit of het in kaart brengen van verkeer en vervoer. GroenLinks ziet hierin veel kansen voor de bevordering van duurzaamheid, leefbaarheid en sociale verbinding. Maar het toeslagenschandaal bij de Belastingdienst liet zien, dat gebruik van data en digitale technologie ook discriminatie en ongelijkheid kan veroorzaken. We zetten ze daarom niet zomaar in, maar alleen als het mensen helpt en binnen de grenzen van de rechtsstaat. Juist om de kansen te benutten, moeten we ons wapenen tegen de risico's van data en digitalisering.

Thuiswerken stimuleren

De corona-lockdowns hebben laten zien, dat digitalisering ook meer thuiswerken en onderwijs via internet mogelijk maakt. Die les blijken we achteraf nog onvoldoende te hebben geleerd, nu de files weer helemaal terug zijn. Experts zeggen dat de overheid het thuiswerken actiever zal moeten bevorderen. Meer thuiswerken, met gebruik van digitale hulpmiddelen, kan zorgen voor minder woon-werkverkeer en het beter spreiden van het verkeer over de dag. Als meer mensen vaker thuiswerken zijn er ook minder kantoren en andere werk- en onderwijsruimten nodig. Zo kunnen we materialen en energie besparen.

10. KIEZEN VOOR DIGITALE TOEGANKELIJKHEID EN VEILIGHEID

Onze plannen:

- GroenLinks vindt het belangrijk dat **iedereen kan meekomen met de digitale ontwikkelingen**. We zorgen daarom dat inwoners ondersteuning kunnen krijgen als ze digitaal vastlopen. De provincie helpt onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties bij het digitaal scholen en weerbaar maken van jonge en oudere generaties Brabanders.
- Er komt een **ethische commissie** die de provincie gevraagd en ongevraagd adviseert over **nieuwe technologie en het gebruik van data**. Daarbij maakt de provincie ook een netwerk met en tussen de lokale ethische commissies in Brabant mogelijk.
- Als de provincie computerprogramma's gebruikt voor de beoordeling van inwoners, moeten de **algoritmes** die daarin toegepast worden **transparant** zijn en vermeld in een **openbaar algoritmeregister**. De provincie laat die algoritmes toetsen op discriminerende en andere nadelige effecten.
- De provincie baseert **beleid nooit alleen op data en algoritmes**, maar laat het ook altijd aan de menselijke maat toetsen, door mensen met ervaring in de praktijk.
- De provincie houdt zich aan **hoge privacy-standaarden** en verwacht dit ook van samenwerkingspartners. Systemen laten we zo ontwerpen dat privacy al bij voorbaat zoveel mogelijk geborgd is. We zijn terughoudend met het verzamelen, uitwisselen en bewaren van gegevens en geven Brabanders controle over de gegevens die de provincie van hen heeft.
- Bij de inkoop van nieuwe ICT-diensten verplichten we het gebruik van zoveel mogelijk **open standaarden en open broncodes** om veiligheid, transparantie en controleerbaarheid te vergroten.
- We ontwikkelen **de glasvezelinfrastructuur** (Brabant Ring) in beheer van provincie en lokale overheden. **Brabant moet, vanwege het maatschappelijk belang, baas blijven over haar eigen netwerken**.
- Datacenters slurpen energie. Vanwege de gebrekkige ruimte op het net is het niet uit te leggen dat zij worden aangesloten op het net. Er is **geen plek voor hyperscales (hele grote datacenters) in Brabant**. Bestaande datacenters moeten hun ecologische voetafdruk rapporteren.
- De provincie maakt het **sterker bevorderen van thuiswerken** een structureel onderdeel van overleg met werkgevers over het beheersen van verkeers- en vervoersstromen (mobiliteitsmanagement). Ook worden de kansen die digitalisering biedt, benut voor het besparen van materialen en energie (in het kader van een circulaire economie).

HOOFDSTUK 11 KIEZEN VOOR GOED BESTUUR, DEMOCRATIE EN VEILIGHEID

Gelukkig voelen de meeste inwoners van Brabant zich veilig en prettig. Toch zijn er in de provincie ook zorgen. Drugsdumpingen, ondermijning, wapenvondsten en bedreigde burgemeesters, iedereen kent wel de beelden en de verhalen. In Brabant woedt een felle strijd tussen de handhavers van onze veiligheid en de (georganiseerde) criminaliteit. Samen met partners is daarom stevige inzet nodig. Daarnaast spelen in Brabant nog andere problemen die ons veiligheidsgevoel aantasten. Milieuovertredingen en zelfs milieucriminaliteit hebben een grote negatieve impact op ons milieu en onze leefomgeving. Mestfraude, frauduleuze afvalverwerking en overtredingen door bedrijven die gevaarlijke stoffen verwerken, brengen grote risico's mee.

Voor een goede democratie zijn transparantie en versterking nodig. De provincie heeft een belangrijke taak om ondermijning in besturen tegen te gaan en gemeenten bewust te maken van de risico's. Ook is het nodig om inwoners meer mogelijkheden tot inspraak te geven. We stellen ook voor te onderzoeken of een burgerberaad kan helpen bij het versterken van de democratie.

11. KIEZEN VOOR GOED BESTUUR, DEMOCRATIE EN VEILIGHEID

Onze plannen:

- De provincie zet de Wet Bibob in om **vergunningaanvragers, -houders en subsidieaanvragers te beoordelen op hun integriteit** en te zien of er geen strafbare feiten mogelijk worden gemaakt.
- **Controle en handhaving op milieuregels** zijn nodig. Overtreders draaien op voor de gemaakte vervuiling. We investeren in de Omgevingsdiensten zodat er voldoende capaciteit is voor toezicht en handhaving en ruimte voor het zorgvuldig verlenen van vergunningen.
- Voor een veilig buitengebied zetten we de **provinciale investering Samen Sterk in Brabant** (SSiB) voort, zoals groene BOA's (buitengewone opsporingsambtenaren), en waar nodig versterken we die. Samen met het Rijk trekken we geld uit voor professionalisering (opleiding, ondersteuning en uitrusting).
- Voor een veilig en leefbaar platteland is de voorzetting van de **VABIMPULS-regeling** nodig. Hierdoor worden agrariërs die willen stoppen of al zijn gestopt begeleid en wordt er gekeken naar sloop of andere invulling van stallen en bedrijfsruimten. Zo **beperken we het risico op misbruik van lege stallen en schuren** door (drugs)criminelen.
- **De Bibob-eenheid blijft op peil en wordt waar nodig uitgebreid.** Ook zetten we nog meer in op **samenwerking met de Omgevingsdiensten**, zodat de provincie ondermijnende criminaliteit snel op het spoor komt.
- Natuurorganisaties en eigenaren krijgen **hulp bij het opruimen van (drugs)dumpingen**. Zij hoeven dit niet zelf te betalen.
- Veiligheid stopt niet bij de grens. **We dringen bij België aan om de kerncentrales in Doel en Tihange te sluiten.**
- **Milieucriminaliteit moeten we hard aanpakken**, waarbij de kosten voor het opruimen van de vervuiling worden verhaald op de dader. Bedrijven die stelselmatig de fout ingaan, krijgen naast sancties ook geen vergunningen van onbepaalde tijd.
- We lobbyen bij het Rijk om **gevaarlijke stoffen van het Brabantse spoor af te halen.**
- De provincie introduceert een **openbaar lobbyregister**. In dat register moeten de Commissaris van de Koning, de gedeputeerden en de ambtelijke directie hun ontmoetingen en gesprekken met lobbyisten of organisaties bijhouden.
- Om statenleden beter te ondersteunen moet de griffie uitgebreid worden met een **eigen onderzoeker**.
- **Inwoners en belanghebbenden moeten eerder betrokken worden** bij het maken van **nieuw beleid**. De verordening burgerinitiatief wordt daarom geactualiseerd.
- De provincie heeft **integere besturen** nodig. Je bewust zijn van de risico's van ondermijning en het tegengaan hiervan, zijn kerntaken van een goed provinciaal bestuur.
- De provincie moet **kordaat en daadkrachtig optreden bij interbestuurlijk toezicht**, bijvoorbeeld als gemeenten achterblijven in hun taakstelling op het gebied van huisvesting voor asielzoekers en statushouders.
- De provincie moet beschikken over **daadkracht** en **waar nodig een rol nemen in de toekomstige herindelingen in Brabant** op basis van een **transparant en democratisch proces**.
- GroenLinks onderzoekt de organisatie van **burgerberaden en andere vernieuwende mogelijkheden ter versterking van de democratie**.

11. KIEZEN VOOR GOED BESTUUR, DEMOCRATIE EN VEILIGHEID

- De provincie denkt en handelt over de provinciegrens. We zetten in op een **goede samenwerking met andere provincies**, maar we werken ook goed samen in **Europees verband**.
- GroenLinks wil dat de provincie **jongeren beter bij beleid en besluitvorming** gaat **betrekken**. De provincie moet jongeren bij grote ingrepen op hun leefomgeving vanaf het begin van de besluitvorming meenemen.

HOOFDSTUK 12 KIEZEN VOOR INVESTEREN IN DE TOEKOMST VAN BRABANT

Het financiële beleid van de provincie moet gericht zijn op duurzame investeringen in de Brabantse samenleving. We gaan op zoek naar fondsen om dat te realiseren, onder meer vanuit landelijke en Europese programma's die bijdragen aan een gezond, duurzaam, groen en gelukkig Brabant.

Financieel kan de provincie het in de toekomst moeilijk krijgen. Dit heeft te maken met een lage rente en verminderde opbrengsten en inkomsten. Bovendien lopen de opbrengsten vanuit de motorrijtuigenbelasting terug, doordat we (gelukkig!) steeds meer elektrisch gaan rijden en we naar 'betalen naar gebruik' gaan. Daarnaast zijn er onzekerheden over de oplopende inflatie en de financiering vanuit het Rijk van de provinciale taken. Mogelijk gaan de provinciale financiën de komende jaren flink op de schop, evenals de mogelijkheden voor de provincie om belasting te heffen. Genoeg redenen dus om hier scherp op te blijven: welke keuzes rondom de financiën pakken eerlijk en gezond uit voor de Brabanders, en welke niet?

Blijven investeren

De kwaliteit en maatschappelijke effecten van ons beleid verminderen als we minder investeren. Dit heeft namelijk tot gevolg dat organisaties die afhankelijk zijn van provinciale bijdragen (denk aan de sectoren kunst, cultuur, erfgoed, maatschappelijke ontwikkeling en natuur) moeten snijden in personeel en arbeidsvoorwaarden en moeten blijven bezuinigen op hun activiteiten. Dat willen we niet.

Verschuiven van middelen

In ons verkiezingsprogramma kiezen we daarom niet voor bezuinigen, maar voor het verschuiven van middelen. We investeren in een groen, gezond en gelukkig Brabant. Er gaat minder geld naar het aanleggen van nieuwe wegen en niet-duurzame economie en meer naar het realiseren van gezonde landbouw, natuurontwikkeling, schone lucht, water en bodem, sociale energietransitie, cultuur en schoon en slim vervoer.

12. KIEZEN VOOR INVESTEREN IN DE TOEKOMST VAN BRABANT

Wij hanteren de volgende uitgangspunten voor het financiële beleid van de provincie:

- **De (meerjaren)begroting moet sluitend zijn.**
- **Nieuw beleid** kan alleen worden bekostigd door **bestaand beleid te stoppen** (nieuw voor oud), of nieuwe structurele inkomsten.
- **Knaken voor taken:** bij nieuwe taken horen extra middelen. Voor taken die zijn gedecentraliseerd zonder (afdoende) middelen komt een correctie.
- **Structureel beleid** moet uit **structurele inkomsten** worden gefinancierd.
- **We indexeren altijd de uitgaven**, zodat de kwaliteit op peil blijft.
- Er moet **ruimte zijn voor experimenten** met behulp van incidentele middelen.
- De **motorrijtuigenbelasting wordt jaarlijks geïndexeerd**.
- GroenLinks is voorstander van het **belasten van auto- en vrachtwagengebruik (kilometerheffing)** en dringt bij het Rijk aan op snelle invoering.
- Het provinciale **opcenten-percentage wordt eenmalig verhoogd**, aangezien Brabant in verhouding tot andere provincies een relatief laag tarief kent. Hierbij geldt een vrijstelling voor elektrische auto's en voertuigen die rijden op waterstof.

COLOFON

Het verkiezingsprogramma is opgesteld door de programmacommissie, bestaande uit:

- Thomas Tuerlings (fractievoorzitter GroenLinks Helmond) - voorzitter
- Nelleke van Wijk (voormalig GroenLinks Statenlid uit Oisterwijk) - vice-voorzitter
- Michiel van der Velden (voormalig secretaris GroenLinks Brabant) - secretaris
- Cent van den Berg (secretaris Meijerij en Maashorst)
- Jade van der Linden (vice-fractie voorzitter GroenLinks Brabant)
- Marcel van Dieren (voormalig bestuurslid GroenLinks Brabant)
- Tom Ludwig (fractievoorzitter GroenLinks Brabant)
- Naima el Azzouzi (fractielid GroenLinks Roosendaal)

We bedanken alle Brabanders en organisaties die hun inbreng op dit verkiezingsprogramma hebben gegeven.

REDACTIE

TextVast

VORMGEVING

Jessie Berkeveld - Studio Eenvoud

FOTOGRAFIE

GroenLinks Beeldbank, Pixabay, Diewke van den Heuvel, Helmond Marketing en Emma Pierre.

Brabant.groenlinks.nl